

Ekonomika a finanční řízení podniku

Ekonomika podniku

Každý, kdo uvažuje, že bude provozovat svou živnost nebo podnik, musí mít k dispozici potřebné prostředky (stroje, budovy, dopravní prostředky, licence, patenty, informační a komunikační techniku).

Aby je získal, musí mít potřebný kapitál, ať už vlastní, nebo vypůjčený.

Podniková činnost se sestává ze tří částí: zásobování, výroba a prodej výkonů.

Konkrétní složení prostředků se označuje jako majetek podniku, firmy. Původ (zdroj) u něhož tento majetek vznikl, tzn. finanční krytí potřebných prostředků se označuje jako kapitál. Majetek tedy vyjadřuje co podnik „vlastní“ a kapitál komu co „patří“.

Přehled ve formě účtů (účetnictví) je veden v rozvaze (bilance) podniku. Levá strana (debetní) zachycuje konkrétní složení majetku podniku, tzn. všechna jeho aktiva a pravá strana (kreditní) všechny kapitálové zdroje, tzn. pasiva.

Majetková struktura a oceňování majetku podniku

Majetek podniku, nebo také obchodní majetek dle Obchodního zákoníku, je vytvářen souhrnem věcí, peněz, pohledávek a jiných majetkových hodnot, které patří podnikateli a slouží k jeho podnikání.

- ❖ Investiční majetek
- ❖ Oběžný majetek

Investiční majetek

Investiční majetek není získáván za účelem dalšího prodeje. Bývá také označován jako majetek zařizovací, fixní, neoběžný. V rozvaze je označován jako stálá aktiva. Dříve byl označován jako základní prostředky.

Člení se do tří základních skupin:

1. Hmotný investiční majetek
2. Nehmotný investiční majetek
3. Finanční investice

Hmotný investiční majetek

Je majetek, který v podniku slouží dlouho dobu a postupně se opotřebovává. Jsou to budovy, stavby, zařízení, přístroje, inventář, dopravní prostředky, který se zhodnocuje v průběhu užití.

Nehmotný investiční majetek

Jsou to patenty, licence, autorská a vydavatelská práva, dále software, obchodní značka firmy.

Finanční investice

Tvoří finanční účasti podniku, cenné papíry (akcie, dluhopisy). Investiční majetek se pořizuje koupí, vytvořením vlastní činností, bezúplatným nabytím, převodem.

Oběžný majetek

Je také označován jako krátkodobý, provozní, v rozvaze označen jako provozní aktiva. V podniku je přítomen v různých formách a to:

- ❖ Ve věcné formě – jako zásoby materiálu
- ❖ V peněžité podobě – jako peníze v pokladně a na účtech v bance, pohledávky (především z obchodního styku, tj. dosud neuhrazené faktury, pohledávky vůči zaměstnancům.

Oběžný majetek je tedy neustále v pohybu „obíhá“, odtud jeho název.

Likvidnost a likvidita

Je schopnost jednotlivých aktiv (majetkových složek podniku) přeměnit se rychle bez větších ztrát na peněžní prostředky.

Z hlediska likvidnosti jsou peníze nejlikvidnějším majetkem, stroje a budovy nejméně likvidním.

Likvidita podniku vyjadřuje míru schopnosti podniku uhradit své závazky v daných termínech. Vyjadřuje se formou poměrových ukazatelů zvaných stupně likvidity, které v čitateli mají složky likvidních aktiv a ve jmenovateli krátkodobé závazky.

Je-li podnik trvale nelikvidní (finanční rovnováha je porušena), hovoří se o platební neschopnosti (insolvenci).

Majetková struktura podniku

Je podíl jednotlivých majetkových součástí. Je dána jednak odvětvím a typem podniku (obchod – převládá oběžný majetek, atomová elektrárna – převládá investiční majetek).

Oceňování investičního majetku

Hmotný investiční majetek slouží podniku delší dobu, je tedy jednoznačné, že náklady na jeho pořízení nelze zahrnout do nákladů období, ve kterém byl pořízen. Hodnota investičního majetku postupně přechází do nákladů podniku ve formě odpisů, které představují snížení jeho pořizovací ceny na tzv. cenu zůstatkovou.

Protože odpisy tvoří součást nákladů podniku, má jejich výše vliv na zisk podniku. Podle délky a rozložení odepisování majetku rozlišujeme:

- ❖ Lineární odepisování – v každém roce stejné odpisy
- ❖ Zrychlené odepisování – degresivní, v prvním roce větší odpisy než v dalších letech

Oceňování oběžného majetku

Je snažší v tom, že doba mezi pořízením a jeho spotřebou není tak velká jako u investičního majetku.

Ceny zásob se mění s kolísáním jejich tržní ceny.

V praxi se používá několik způsobů ocenění zásob:

- ✓ Podle průměrných cen – cena se zjistí jako aritmetický průměr z pořizovacích cen všech dodávek.
- ✓ Podle metody FIFO (first in-first out) vychází z toho, že dodávka, která do skladu první přišla první ze skladu odchází.
- ✓ Podle metody LIFO (last in – first out) vychází z toho, že nejdříve se spotřebuje poslední dodávka. Tento způsob využíván při růstu cen, neboť zmírňuje dopad inflace na zisk podniku.

Kapitálová struktura podniku

Kapitálovou (finanční) strukturou podniku se chápe struktura zdrojů, z nichž majetek vznikl. Vloží-li kapitál do podniku sám podnikatel či skupina podnikatelů, hovoří se o vlastním kapitálu. V případě, že kapitál vloží věřitel hovoříme o cizím (úvěrovém) kapitálu.

Vlastní kapitál, v rozvaze nazýván vlastní jmění.

Vlastní kapitál není stálou veličinou, ale mění se podle výsledků hospodaření v příslušném období.

Vlastní kapitál podniku je rozdělen do několika položek:

- ❖ Základní kapitál
- ❖ Kapitálové fondy
- ❖ Fondy ze zisku
- ❖ Nerozdělený zisk

Základní kapitál je označován jako základní jmění. Zvyšuje se novými peněžními i nepeněžními vklady společníků.

Kapitálové fondy jsou akciové společnosti, z nichž hlavní část tvoří tzv. emisní ažio tj. rozdíl mezi skutečně dosaženou prodejní cenou akcií a jejich cenou nominální při emisi akcií.

Fondy ze zisku je nutno vytvářet ze zákona, zákonný rezervní fond. Jsou pojistkou před nepředvídatelnými riziky v podnikání, slouží ke krytí ztrát a k překonání nepříznivého průběhu hospodaření společnosti.

Nerozdělený zisk je část zisku po odvodu daní, která se nerozděluje mezi majitele, ale slouží k dalšímu podnikání. Nerozdělený zisk se přiděluje různým rezervním fondům.

Cizí kapitál

Je dluhem podniku, který musí podnik v určené době splatit. Podle této doby jej rozdělujeme:

- ❖ Krátkodobý – na dobu jednoho roku
- ❖ Dlouhodobý – poskytován a dobu delší než jeden rok

Finanční řízení podniku

Úkolem finančního řízení je zajistit, aby majetek firmy rostl. Trvalým a bezpečným zdrojem financování je růst zisku. Podnik také musí mít dostatek peněžních prostředků k tomu, aby mohl potřebnou dobu platit faktury za materiálové prvky a energii, vyplatit mzdy a platy, zaplatit režijní náklady, splatit půjčky, daně apod. To vše jsou peněžní výdaje podniku a aby je mohl hradit musí mít peněžní příjmy. Příjmem jsou tržby, inkaso pohledávek, úvěry od bank, a hotovostní vklady majitele. Peněžní příjmy a výdaje představují trvalý peněžní tok – cash flow.

Hospodaření podniku

Výnosy a náklady a především hospodářský výsledek patří k nejdůležitějším charakteristikám hospodaření každého podniku.

Výnosy podniku

Jsou peněžní částky, které podnik získal z veškerých svých činností za určité účetní období (měsíc, rok)

Hlavními výnosy výrobního podniku jsou tržby získané prodejem výrobků, zboží a poskytnutím služeb.

Náklady podniku

Jsou peněžní částky, které podnik účelně vynaložil za získání výnosů. Rozdíl mezi výnosy a náklady tvoří hospodářský výsledek podniku. Převyšují – li výnosy náklady tvoří se zisk, převyšují – li náklady výnosy jde o ztrátu.

Výnosy podniku tvoří:

- Provozní výnosy (tržby)
- Finanční výnosy (účast na finančních investicích)
- Mimořádné výnosy (prodej strojů..)

Rozdíl mezi provozními náklady a provozními výnosy tvoří provozní hospodářský výsledek.

Výsledovka spolu s roční rozvahou a výkazem cash flow tvoří základní bilance podniku – základní finanční výkazy podniku.

Tržby

Jsou hlavní složkou výnosů průmyslových podniků a jsou peněžní částkou, kterou podnik získal prodejem výrobků, služeb v daném účetním období.

Ceny jsou produktem trhu a jejich vývoj závisí i na typu trhu, zde se střetává nabídka a poptávka.

Nástroje řízení nákladů

K základním nástrojům pro ovlivňování výše nákladů patří:

- ❖ Technickohospodářské normy
- ❖ Kalkulace
- ❖ Rozpočetnictví

Technickohospodářské normy určují nezbytně nutné množství výrobních faktorů vynakládaných na určitou jednoznačně vymezenou jednici výkonu.

Třídíme dle mnoha hledisek:

- ❖ podle předmětu normování
- ❖ podle účelu , pro který jsou určeny
- ❖ podle předmětu spotřeby

Technickohospodářské normy spolu s kalkulacemi, rozpočtovnictvím a účetnictvím musí tvořit ucelenou soustavu nástrojů vnitropodnikového řízení.

Kalkulace účelem kalkulace nákladů je stanovit náklady, které v podniku vznikají, na jednotlivé výrobky.

- Předběžná kalkulace se sestavuje před zahájením výroby a slouží tak k limitování nákladů.
- Výsledná kalkulace se sestavuje po skončení výroby a odráží skutečný stav, kterého bylo dosaženo.
- Normová kalkulace se opírá o konkrétní normy.

Rozpočtovnictví je zaměřeno na stanovení budoucích nákladů, výnosů a hospodářského výsledku podniku a jeho vnitropodnikových útvarů. Nejbližší má rozpočtovnictví k předběžné kalkulaci.

Úkolem rozpočtovnictví je tedy poskytnout podklady pro stanovení v peněžních jednotkách vyjádřených cílů hospodářské činnosti podniku.

Hospodářský výsledek podniku je rozdíl mezi celkovými výnosy a celkovými náklady podniku.

Zisk je rozdílem mezi výnosy a náklady, z tohoto pohledu jsou dva způsoby jeho zvyšování:

- ❖ snižování nákladů
- ❖ zvyšování výnosů